

Col d'Orgambideska - vrije bergpas 1980

M. & J. Tanguy Le Gac

Elk jaar verhuurt het 'Syndicat de Soule', tegen zeer hoge bedragen, aan jagers die dat kunnen betalen, het recht om op de Pyreense bergpassen deel te nemen aan de jacht op overtrekkende Houtduiven.

Deze vogels zijn gemakkelijk te herkennen aan hun vleugeltekening en hun vliegbeeld. Maar ook de daar zeldzaam voorkomende Rotsduif en de weinig algemene Holenduif, die daar in jagerstermen 'roquette' wordt genoemd vallen onder de slachtoffers. De onbezonnen ornitholoog zou de 'roquette' voor een jonge Houtduif kunnen verslijten, maar een jager uit de bergen is scherperzinniger. Immers die kleine Holenduifjes zijn nog smakelijker dan de 'palombe', de gewone Houtduif! Wat het vliegbeeld betreft lijken de 'roquette' en de overige soorten wel erg op elkaar, maar al mikkend door het vizier kijkend kan het ook gebeuren dat de jagers hen verwarren met stootvogels, lijsters, Kraanvogels, leeuweriken en zelfs ganzen!

De deelnemers aan en de organisatoren van de operatie 'Col d'Orgambideska, vrije bergpas' danken allen, lezers van 'Het Vogeljaar', die hun actie gesteund en mogelijk hebben gemaakt.

Hun aanwezigheid op de bergpas danken ze aan u. Zij hopen innig hiermee door te kunnen gaan en later, op andere plaatsen, gelijke acties te kunnen ondernemen. Financiële hulp blijft welkom op giro 638 498 t.n.v. Actie-Comité Het Vogeljaar, Hilversum, met vermelding 'Orgambideska'.

In 1979 hebben wij de bergpas Orgambideska voor drie jaar gehuurd. Door de centrale ligging in het jachtgebied van Soule biedt deze uitzonderlijke mogelijkheden voor waarnemingen, zowel van de vogeltrek als van het gedrag van de jagers. Het verloop en de resultaten van de bezetting van de bergpas in 1979 werden in verschillende ornithologische tijdschriften gepubliceerd ('Het Vogeljaar' 28 (4): 187-188, zie ook 'Het Vogeljaar' 28 (1): 1-8). Alleen het belangrijkste zal hieronder worden vermeld. Deze aantekeningen betreffen dus

een tweede duik van de vogelkundigen in de wereld van de jagers van de Baskische bergpassen, in Orgambideska, vrije bergpas, Iraty, Haute Soule, tijdens de zomer en de herfst 1980.

Bezetting van de bergpas en klimatologische omstandigheden.

Zoals afgesproken werd de bezetting gestart op 1 september 1980. Twee dagen tevoren, op 29 augustus 1980, werd een verblijfstent van 8 m doorsnede, bestaande uit houten binten bedekt met banen van plastic, opgesteld in een nabije steengroeve, tamelijk beschut tegen de wind. Gekscherend de 'joerte' of de bolvormige 'koepel' genoemd, was deze tent het middelpunt van de bedrijvigheid en verleende, op enkele uitzonderingen na, aan alle medewerkers onderdak. Dank zij dit veel betere onderkomen dan verleden jaar, verliep de bezetting van de bergpas heel wat aangename dan in 1979. Stevig was de verblijfplaats ook, alleen braken tijdens een storm op 15 oktober door een uitzonderlijk felle windstoot drie spijlen en negen panelen. Afgelopen seizoen hebben 110 personen, voor

Het verblijf, de 'joerte', van de medewerkers op de Col d'Orgambideska onder beschutting van een steengroeve, 18 oktober 1980.
Foto: Jaap Taapken.

François Sagot, een kundig ornitholoog.
Foto: Jaap Taapken.

het merendeel vertegenwoordigers van de Franse gewesten en van zes nationaliteiten, deelgenomen aan de waarnemingen op Orgambideska. Zij verschaffen ons de gegevens voor dit verslag.

Speciale vermelding verdienen: François Sagot en Gérard Blake, vaste leden van het wetenschappelijk team en Marie-Jo, Michèle, Frisou en Bernard, die zorgden voor de wekelijkse levering van medeleven, technische hulp en voedsel. De soms barre klimatologische omstandigheden werden verdeeld in 37 dagen mooi weer, 10 betrokken dagen zonder regen, 8 regendagen, 5 sneeuwdagen en 8 mistige dagen, in totaal 68 dagen bezetting van de pas.

September was over het algemeen mild met slechts op 4,5,13 en 20 september vier kleine onweersachtige storingen, daarentegen 20 dagen werkelijk zonnig weer met zuidenwind. De periode van 7 tot 25 oktober werd gevolgd door een opeenvolging van zware Atlantische depressies met aanhoudende regen- en sneeuwbuien; 13,15,19,20 en 21 oktober

Gérard Blake op de Col d'Orgambideska.
Foto: Jaap Taapken.

brachten verpozing met zonnig weer, de voeten in de hoge sneeuw en de kijkers voor de ogen.

De bezetting van de bergpas eindigde op 4 november 1980; een dag met vorst, mist en rijp en met een zicht nul, kortom de zelfde omstandigheden (rijp uitgezonderd) als op de dag van aanvang.

De vogeltrek in Soule - ornithologisch verslag
Het samenvallen van vier gunstige factoren heeft in 1980 geleid tot een wetenschappelijk belangrijke oogst, die reeds voorbereid was door de bezetting van 1979.

Dat zijn:

- het waarnemerstal. Tijdens de 68 dagen durende bezetting waren er gemiddeld dagelijks 7 of 8 waarnemers aanwezig (gemiddeld 7,42);
- de opeenvolging en de homogeniteit van de waarnemingen, te danken aan de permanente aanwezigheid van twee ornithologen;
- het over het algemeen mooie weer (44 dagen met goede zicht 88);
- de vroegtijdige aankomst op de bergpas (29 augustus), die het mogelijk maakte de trek eerder te volgen dan in 1979 (15 september).

Er werden 122 soorten trek- en standvogels waargenomen, hetgeen 31 vogelsoorten meer waren dan in 1979 werden waargenomen.

Kwalitatief bekeken bevat deze lijst geen uitzonderlijkheden, tenzij dan de omvang ervan. Al deze vogelsoorten kunnen ook op andere doorgangspunten in de Pyreneeën worden waargenomen.

Kwantitatief daarentegen vertonen de passen van Soule een groot verschil met de rest van het bergketen en blijken ze een zeer groot concentratiepunt te vormen voor de herfst-trek, voor wat betreft de stootvogels, de duifachtigen en de zangvogels.

a. Stootvogels

Tussen 29 augustus en 4 november 1980 hebben wij 9336 stootvogels geteld binnen ons waarnemingsveld. De plaatselijke Vale Gieren, die altijd aanwezig waren, werden niet meegeteld en evenmin, tussen de zangvogels, het twintigtal Raven, die zich daar thuis voelden en voor ons op den duur ongewenste in-de-kijker-vliegers werden.

Als wij onderscheid maken tussen de plaatselijke vogels en de trekkers bleven er 9131 doortrekkende stootvogels over, die de passen van Soule in de periode van 29 augustus tot 4 november overtrokken.

De volgende stootvogelsoorten werden waargenomen: Aasgier (12), Lammergier (17), Steenarend (12), Havikarend (2), Dwergarend (96), Buizerd (222), Rode Wouw (1985), Zwarte Wouw (74), Wespendif (6033), verder Step-penbuizerd, Havik, kiekendieven, Slangenarend, Visarend, Stechvalk, Boomvalk, Smelken, Torenavalk, Sperwer en Vale Gier.

Nauwkeurige en systematische waarnemingen werden gedaan wat betreft de wijze van migratie van elke soort met betrekking tot de topografie en de wind.

Het verband tussen de klimatologie (Europese en plaatselijke) en het tijdstip van migratie wordt nog uitgebreider bestudeerd.

Ook de verhouding tussen volwassen/jonge

Een nog niet bezette schietpost, van waaruit men uitstekend zicht heeft op de aankomende trekvogels over de besneeuwde toppen van de Pyreneeën, 19 oktober 1980. Foto: Jaap Taapken.

en mannetjes/wijfjes wordt voor elk soort nagegaan. De inleidende proeven voor een verder uit te werken studie over het type van het verenkleed van de Wespindief werden ondernomen; verwacht wordt dat deze studie tegen 1981 afgerond kan zijn, evenals over de trek van Zwarte Wouw door C. Keulen.

Het onderzoek naar de opeenvolgende stadia van het verenkleed van de Dwergarend bracht enkele verrassingen: van de 103 waargenomen exemplaren van deze soort waren er 49 stuks van de lichte fase, 47 stuks van de donkere fase en 7 gevallen konden niet geklasseerd worden.

Tussen de standvogels werd de Vale Gier honderden malen opgemerkt, de Lammergier 17 maal en de Steenarend 12 maal. Voor vele

waarnemers waren dit de eerste ontmoetingen ver af of prachtig dichtbij, maar altijd even indrukwekkend.

b. Colombidae: de duiven

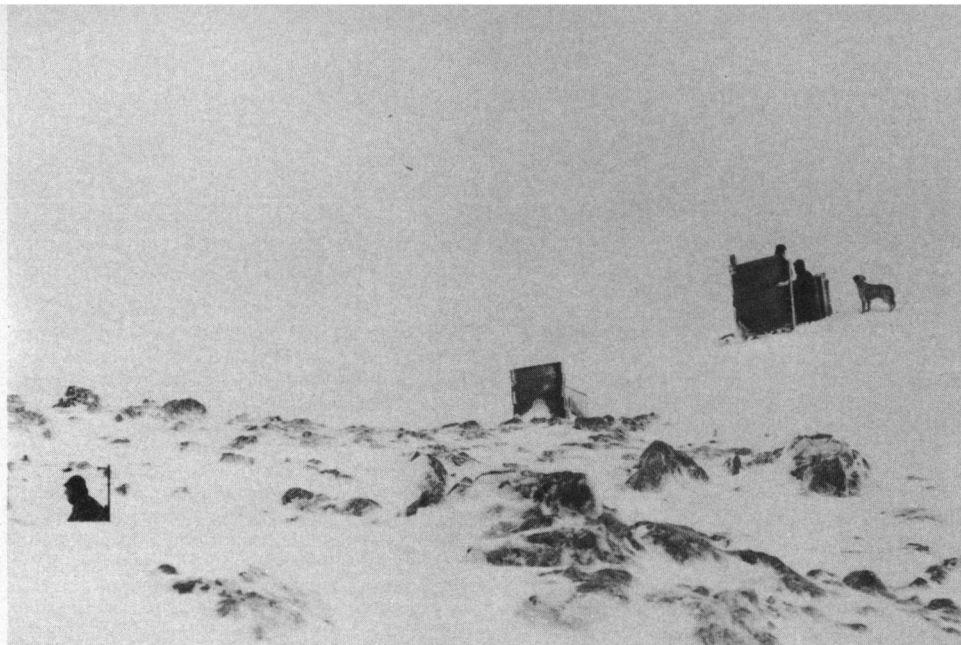
Op de bergpas waren wij de enigen, die geen geweer droegen, die de 'palombe' Houtduiven noemden en het 'wild' bij hun werkelijke naam.

De eerste overtrekkende 'duiven' werden op 3 september genoteerd, maar de trek, met 0 tot 500 vogels per dag (gemiddeld:53) bleef kalm tot op 3 oktober, de dag waarop 700 duiven werden waargenomen. Het hoogtepunt werd bereikt op 19 oktober toen er 95.000 exemplaren werden geteld.

Van 15 tot 21 oktober trokken er in één week 205.750 duiven voorbij op een totaal aantal

Als het even helder is komen er direct weer trekkende vogels langs. Op de voorgrond van links naar rechts: François Sagot en Gérard Blake, 19 oktober 1980. Foto: Jaap Taapken.

Verscholen in het barre landschap wachten de jagers hier op de overkomende trekvogels. Franse Pyreneeën, ± 1400 meter, 19 oktober 1980. Foto: Jaap Taapken.

van 285.000 getelde duiven of wel 72% van de totale migrantenstroom.

Telkens als er een vlucht trekkende duiven voorbijkwam hebben wij getracht de aantallen Houtduiven en Holenduiven te tellen. Wanneer dat onmogelijk bleek hebben wij genoteerd: 'duif'. Wij telden 610 Holenduiven, 18143 Houtduiven, 266.229 'duiven' en 6 Rots- of huisduiven. Het is opmerkelijk dat de verhouding Holenduif/Houtduif over het geheel genomen 1/30 bedraagt. Dit stelt ons in de gelegenheid de eindresultaten te preciseren. De duiven binnen het waarnemingsveld van Orgambideska tussen 3 september en 4 november 1980 kunnen wij dan verdelen in 275.421 Houtduiven, 9.561 Holenduiven en 6 Rots- en huisduiven. Totaal 284.988 duiven.

Percentage vergissingen

Op de troepen van minder dan 50 vogels, stuk voor stuk geteld door meerdere personen, zijn het aantal foutieve tellingen miniem om niet te zeggen te verwaarlozen. Dat percentage 'mogelijke onjuistheden' stijgt evenwel, en, nuchter bekeken, kan het 20% halen op troepen van 1000 en 2000 duiven. Vluchten van zulke grote aantallen zijn evenwel zeldzaam. In de onderstaande tabel zijn het voorbijtrekken en de belangrijkheid van de vluchten van 19 oktober, de recorddag, opgetekend. In totaal zijn dus 95.276 duiven voorbijgetrokken in 194 troepen.

In 1979 trokken er, in het gehele seizoen, ongeveer 150.000 duiven door, waarvan 102.000

Twee vogeljagers op weg naar hun schiethut.

Foto: Jaap Taapken.

Aantal vogels per vlucht	< 50	50 à	100 à	200 à	500 à	1.000 à	2.000 à	> 5.000 (8.500)
Aantal vluchten	33	25	33	46	33	17	6	1

tussen 15 en 25 oktober, waaronder 80.000 op 20 oktober 1979. Men ziet dat het hoogtepunt van de trek, voor beide jaren, op 24 uur en 150.000 duiven na, hetzelfde is.

Daarentegen werden in 1980 twee maal zo veel passerende duiven gezien als in 1979 en de drukste periode (meer dan 2000 exemplaren per dag) viel tussen 3 oktober (7100 exemplaren) en 1 november (5600 exemplaren).

De sterkte was dus meer verspreid dan in 1979. De weersomstandigheden van zomer en herfst, waarvan mag worden aangenomen dat deze het verloop van de voortplanting en de trekwijze beïnvloeden, wordt nog nader bestudeerd.

c. Zangvogels

In 1979 hebben wij, na een voorzichtige raming, geschat dat er ongeveer 300.000 tot 500.000 zangvogels over onze pas zijn getrokken. Wij hadden nog geen juiste indruk van de algemene trek over Soule.

Dat cijfer is, na enkele tientallen tellingen, sedert het begin van de trek van 1980 sterk vooruitgegaan. Dit jaar vonden de tellingen systematisch plaats, om de 5 à 10 minuten werden telkens steekproeven genomen voor de soorten met hoge populatie-dichtheid zoals de vinkachtigen (Vinken, Groenlingen en dergelijke) en werden andere trekkers stuk voor stuk geteld. Dat leverde reeds vanaf het begin van het seizoen enkele honderden bladzijden notities op. Nu reeds kunnen wij zeggen dat er vele miljoenen zangvogels bij betrokken zijn. De vinkachtigen leverden de grootste aantallen: Vink, Keep, Groenling, Putter met Huis- en Boerenzwaluw, Graspieper, Geelgorzen en kwikstaarten. Deze trek wordt door de Vinken, en vooral door de Kepen, voortgezet tot lang nadat de winter reeds intrede in deze bergpassen heeft gedaan.

Deze enorme doortocht van zangvogels doet veronderstellen dat de bergpassen van Soule, naast een topografische 'val' (een simpel concentratiepunt, dat slechts dodelijk geworden is door de opstelling van de geweren aldaar) voor deze vogels een zône betekent,

waar ze gemakkelijker de klimatologische hindernissen van de Pyreneeën (regen, mist, sneeuw) kunnen overwinnen.

d. Diversen

Een twintigtal trekvogelsoorten (Aalscholvers, Krooneenden, Kieviten, plevieren, strandlopers, ruiters, ganzen en dergelijke) schijnen alleen over de bergpas te zijn gekomen om onze soortenlijst te vergroten en te bewijzen dat vogels vleugels hebben. Ze zijn maar door toeval hier.

Daarentegen trekken Ooievaars en Kraanvogels zoals de stootvogels. Ze verzamelen zich in Soule. Onze waarnemingen werden aan geïnteresseerde groepen doorgegeven en zullen opgenomen worden in het overzicht van drie jaren, dat in 1982 zal worden gepubliceerd.

De jacht

In tegenstelling tot 1979 is geen enkele naburige jager met ons komen redetwisten om ons een moreel certificaat van 'goede jager' te vragen. Wij leveren geen certificaten af! Ook heeft niemand ons uitgenodigd om een verzoening te vieren bij 'een smakelijk gebraden duifje', zoals het jagerstijdschrift 'De Franse jager' voorstelde. De plagerijen beperkte zich tot claxonconcerten bij de dageraad en cafépraatjes, welwillend voorgedragen en verder verspreid door de plaatselijke radiopost bij monde van een zekere Bruno, onvoorwaardelijk voorstander en bezinger van de jacht.

a. Jachtresultaten

Binnen gehoorsafstand werden tijdens de trek 39.057 geweerschoten afgevuurd. Onderstaande tabel laat een vergelijkende zien tussen de jachtresultaten van 1979 en 1980. Als wij de jachttuitslagen in procenten weergeven zien wij dat per 100 geweerschoten 15,3 duiven worden gedood en 7,7 duiven worden getroffen.

Over het algemeen moet men 4,35 patronen afschieten om één duif te doden of te verwonden. Er is 1 geweerschot gelost per 8 voorbijvliegende duiven in 1979, 1 per 7,3 duif in 1980.

Vergeleken met de dichtheid van de duiven-

Houtduivenragout, een veel gegeten gerecht in de Franse Pyreneeën tijdens de trek(t)id.

Foto: Jaap Taapken.

Jaar	duiven	schoten	gedood	gewond	uitgeschakeld	jachtdruk
1979	150.000	21.861	3.344	1.683	5.027	3,34 %
1980	285.000	39.057	5.975	3.011	8.986	3,15 %

trek blijft de activiteit van de jagers gedurende deze jaren opvallend gelijk. Dat is logisch, als men nagaat dat ze, op de 17 passen, die wij bewaken, met 193 geweren op de loer liggen, 'sportief' in hinderlaag gedoken in hun bergbunkers. Het is net als met die oude mechanische registreerkassen, ze maken een geluid evenredig aan de grootte van de verhandelde sommen.

In 1979 hebben talloze jachttijdschriften, landelijke en plaatselijke, zich rekenschap gegeven, elk op hun eigen manier, van de uitslagen van onze studie en hebben het zelfs 'blijikbaar eerlijk' gevonden. Het is dus louter toeval, dat de reële jachtdruk van 3 per honderd (3%) werd gepubliceerd als 3 per duizend (3 o/oo)! Wij hopen dat deze lieden, handig in het afschieten van de wilde fauna uit onze natuurlijke biotopen, dit jaar even vinnig hun 'gevissing' in hun publicaties zullen nagen.

b. Het geld van de jacht

Aan de drift tot het doden van in het wild levende dieren moet tegen elke prijs voldaan worden. Het leek ons interessant de kosten van de ball-trap van de bergpassen eens na te rekenen. De 17 naburige bergpassen, gehuurd door 193 jagers, kosten hen 812.000 Franse francs per jaar (circa f 390.000,-), waarvan 135.000 Franse francs naar de belasting gaan.

Veronderstellende dat elk geweer 15 dagen per seizoen aanwezig is en 200 patronen worden gebruikt om 30 duiven te doden, dan kan men een berekening maken en tot de slotsom komen, dat elke gedode duif 250 Franse francs (ongeveer f 120,-) kost aan de jager en even veel aan anderen opbrengt.

Onderverdeeld als volgt:

c. Het lood van de jacht

De 17 bejaagde bergpassen, die onze speciale belangstelling hebben, strekken zich lijnrecht uit over een afstand van 5000 meter. De

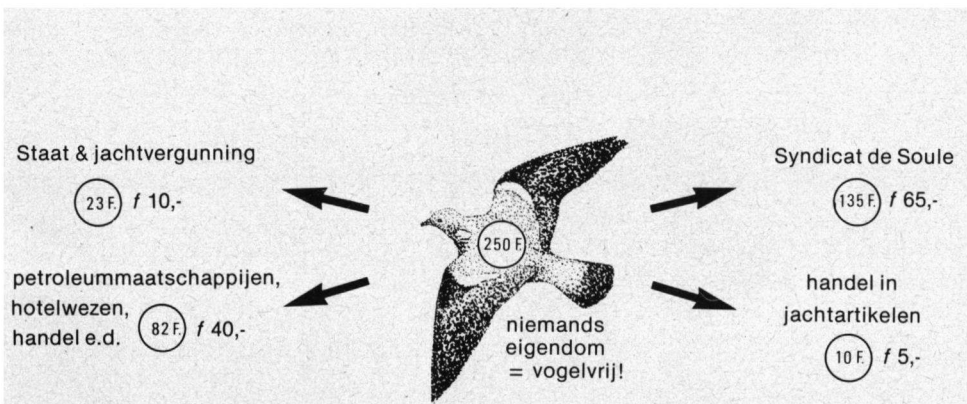

Deze posters kon men overal op de bergwegen van de Pyreneeën aantreffen. Opgehangen óók dank zij uw financiële hulp.

Foto: Jaap Taapken.

hagelkorrels van de schoten bedekken de weidegronden 50 meter in het rond; de schoten worden vooral verticaal of zijdelings gelost.

Het lood verspreidt zich dus over een vijftigtal hectaren, begroeid met gras- en kruidenpollen, waar het vee van Soule weidt. In aanmerking genomen dat de jacht op de bergpassen

Elke gedode duif kost Frfrca 250. Dit bedrag wordt verdeeld in bijgaande kosten.

Gérard Blake trotseert dagelijks de snepende koude wind voor het verrichten van tellingen.

Foto: Jaap Taapken.

pas goed op gang kwam ná de Tweede Wereldoorlog en pas vanaf 1960 het karakter van een kruistocht aannam; er naar schatting 25.000 gewerschoten werden gelost in deze ruimte gedurende 20 jaar en dat elk kogeltje 30 gram lood bevat, hebben de bergweiden van Soule ongeveer 15 ton lood moeten opnemen, dat wil zeggen 300 kilo per ha of 30 gram per vierkante meter.

Voedselketens bestaan, loodvergiftiging ook, evenals het departement van volksgezondheid. Maar wij zijn niet zo naïf, te geloven dat wij met het stellen van een probleem kunnen volstaan. Daarom zijn wij bezig, aan de hand van grondmonsters en analyses, een dossier samen te stellen dat, wie weet, op een dag een schandaal zal ontketenen.

wie weet, op een dag een schandaal zal ontketenen.

Vooruitzichten

Wat wij ná 1981 zullen doen, wanneer ons driejarig huurcontract is beëindigd, was een steeds terugkerend onderwerp van gesprek in de 'joerte', met als eensluidend besluit: wij moeten voortgaan! Voortgaan tot er leven op volgt!

Tallose mogelijkheden worden onder de loupe genomen. Ze zullen via een rondschrĳven aan de betrokken medewerkers worden voorgesteld.

De oplossing, die de voordeligste is wat betreft de verhouding kosten/doeltreffendheid, zal de voorkeur genieten, maar wij zien niet tegen uitbreiding van de werkzaamheden op! In afwachting zullen wij op de pas verblijven van 10 augustus 1981 tot begin november. Wij, dat bent u. Komt met velen naar de vrije pas Orgambideska, opdat de groene vrede er heerst, dáár en verder de grenzen over, in héél Europa!

■ M. & J. Tanguy Le Gac, Lasclaveris, F-64450 Theze, Frankrijk.

Alle wegen worden in eigen beheer gehouden door de Commission Syndicale du Pays de Soule die de jacht verhuurt. Van de Inkomsten van de jachtverhuur worden weer wegen aangelegd. Col d'Orgambideska, 19 oktober 1980. Foto: Jaap Taapken.

